

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

УДК 070.1:316.77:355.01

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.1.2/24>**Колкутіна В. В.**

Національний університет «Одеська юридична академія»

ІНТЕРВ'Ю ЯК НАРАТИВ У СТРУКТУРІ СУЧАСНОГО СТОРІТЕЛІНГУ

У статті досліджується інтерв'ю як наратив в структурі українського сторітелінгу на матеріалі публікацій липня 2023 року в рубриці «Історії» на сайті BBC NEWS Україна.

Відзначається, що сучасний сторітелінг покликаний розповідати історії, котрі у той чи інший спосіб можуть бути уміщені в структуру інтерв'ю. Зі структурно-архітектонічною побудовою сторітелінгу безпосередньо пов'язаний наратив.

Наголошується, що наратив власне передає розповідь, виражає історію чи подію. Інтерв'ю – діалогічно спрямоване, має визначений характер, пов'язане з конкретною подією і реальними героями. Проаналізовані матеріали (інтерв'ю Олександра Ткаченка BBC: «Я не хотів би бути цапом-відбувайлом» та «Два дні народження, три приtulки, експертиза у гінеколога і Радбез ООН. Дуже непростий шлях української дівчинки з Росії до мами») переконали нас в тому, що інтерв'ю може виступати структурним елементом сучасного сторітелінгу та характеризуватися наявністю осіб, що запитують і відповідають, структурованою послідовністю запитань і відповідей, завершеним характером. Ці ознаки визначають інтерв'ю не тільки як один із найпоширеніших способів отримання інформації, а як форму спілкування між людьми та передбачають подієвість здійснених вчинків або заходів героїв, повідомлення про досягнення респондентів, його думки щодо ситуації, в якій вони опинилися, що в контексті журналістського дискурсу представляє собою структурну сюжетну історію, повну й завершену. Така історія передбачає вступ з конфліктом, розвитком події, розв'язкою та логічним фіналом. А мультимедійний формат, притаманний сторітелінгу, уможливило додавання до текстової історії фотографії або інших інструментів.

Доведено, що наратив, по-перше, формує оповідну стратегію інтерв'ю, мотивуючи журналіста до хронологічного обумовленого викладу подій, допомагає розкрити, пояснити, прояснити складні факти героїв або події (зокрема, обґрунтовує звільнення з посади Олександра Ткаченка або ж «відстежує» перебіг жахливих епізодів Вероніки). По-друге, цікава розповідь концентрує увагу читача на актуальних, онтологічно значущих темах, завдяки чому оповідь у структурі сторітелінгу виступає цікавою та емоційно зворушливою.

Обґрунтовано, що проаналізовані нами журналістські матеріали – це приклад того, як інтерв'ю може бути не суцільним полотном «питання-відповідь», а повноцінною історією, з передумовою, візуальним контентом.

Ключові слова: сторітелінг, інтерв'ю, наратив, історії, сайт BBC NEWS Україна, журналістський матеріал, трансформація жанру.

Постановка проблеми. Сучасна комунікативістика стрімко змінюється та трансформується відповідно до вимог часу, а журналістські підходи до роботи та організації матеріалу стають дедалі виразнішими, набуваючи нових ознак. Цей пояснюється, зокрема, тим, що ми живемо в інформаційну епоху, а інформаційний простір характеризується особливостями, які безпосередньо впливають на специфіку подачі та змісту матеріалу. Особливо цей процес притаманний інтерв'ю.

У сучасному світі роль ЗМІ є дуже вагомим інструментом у формуванні картини світосприйняття кожної окремої людини, особливо на тлі збройної агресії Росії проти України. Спосіб, яким розповідаються історії, визначає наше сприйняття світу, формує глибокі переконання та відображає суспільні цінності. У цьому контексті важливо розглянути інтерв'ю як наратив у структурі сучасного сторітелінгу. Для дослідження ми обрали сайт BBC NEWS Україна, а саме, рубрику з промовистою назвою «Історії».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зарубіжні дослідники, характеризуючи сутність інтерв'ю, акцентують увагу на головній його ознаці – структурі, яка включає запитання і відповіді. Так, М. Галлер підкреслює, що: «інтерв'ю демонструє в розважальному вигляді знання та думки, являє собою спосіб мислення відомих або просто цікавих у певній ситуації осіб, що знаходиться вираження у послідовних висловлюваннях, виражених в автентичній формі» [13, с. 125].

Дж. Фрадріх зазначає, що інтерв'ю являє собою цілеспрямовану послідовну зміну питань і відповідей, під час якої одна особа (інтерв'юер) лише ставить питання, а інший учасник інтерв'ю (респондент) – лише відповідає на поставлені питання [14, с. 7]. Таке визначення хоч і підкреслює головну ознаку інтерв'ю, але при цьому демонструє лише його ідеальну модель [5, с. 140].

Наратив у структурі сторітелінгу вивчали О.С. Васьківська, О. Харитоненко, Л. Василик, О. Нестеренко. Український письменник, журналіст Марк Лівін наголошує, що «усе на світі можна розповісти через історію. Хай би про що ви писали, інформація стане яскравішою й цікавішою, якщо загорнути її в такий формат. Саме історія, а не сухі факти допомагають емоційно залучити й переконати вашу аудиторію» [6, с. 184].

За Г. Почепцовим наратив краще для людини, оскільки ним створюється впорядкованість, що викликає задоволення на рівні психіки. «Сюжети не тільки подобаються мозку, вони керують і програмують людину», – наголошує дослідник, стверджуючи, що світ побудований наративами [11, с. 107].

Постановка завдання. Сторітелінг враховує запит на наративну оповідь, а інтерв'ю сприяє реалізації цього запиту. Отже, метою нашої статті є дослідження інтерв'ю як наративу в структурі українського сторітелінгу на матеріалі публікації липня та листопада 2023 року в рубриці «Історії» на сайті BBC NEWS Україна.

Виклад основного матеріалу. Сучасний сторітелінг покликаний розповідати історії, котрі у той чи інший спосіб можуть бути уміщені в структуру інтерв'ю. Зі структурно-архітектонічною побудовою сторітелінгу безпосередньо, як на наш погляд, пов'язаний наратив. Наратив (від лат. *narrativus* – оповідний) – це поняття, яке використовується у літературній критиці та культурології для опису оповідання чи розповіді, що передають послідовність подій. Наратив може виникати у різних формах мистецтва, таких як література, кіно, театр, а також у медіа, інтерактивних та соціальних платформах. Наративи відіграють значну роль у формуванні культурних цінностей та пере-

конань, а також використовуються в історичному та політичному контексті для інтерпретації минулих подій та сучасних проблем [7].

Головна мета журналістського матеріалу – інтерв'ю Олександра Ткаченка ВВС: «Я не хотів би бути цапом-відбувайлом» – показати ефективну діяльність экс-міністра культури та інформаційної політики на своїй посаді впродовж нетривалого часу. Автор матеріалу, журналіст Святослав Хоменко, у розмові зі своїм візаві, згадує чимало скандалів, пов'язаних з високопосадовцем: історію з коштами, виділеними на добудову музею Голодомору, «публікацію пітчів серіалів, які перемогли на конкурсі на державне фінансування, початок заміни радянського герба на тризуб на "Батьківщині-матері"...» [10]. Дана інформація подається в першій частині, до інтерв'ю, тим самим роз'яснюється контекст для тих читачів, які не слідкували за цими подіями.

Заголовок та лід виступають «гачком», що уміщують інтригу та мотивують дочитати текст до кінця. Дуже важливо, що, сприймаючи будь-яку історію, читач не відчував дискомфорту через певне непорозуміння інформації. Надлишкова інформація відштовхує, тому початок-зав'язка має водночас і зацікавити, й інтригувати, і пояснити, про що йтиметься далі. Тобто, у ліді журналіст «зачепив» реципієнта, а далі текст деталізується. Аналізоване нами інтерв'ю «тематично» структуроване: текст поділений на частини відповідно до критики О. Ткаченка: серіали за мільйони під час війни, фінансування музеїв, заміна радянського гербу на «Батьківщині-матері» тощо. За першою частиною можна простежити структуровані етапи мислення журналіста та його візаві щодо окресленої теми, а причинно-наслідкові зв'язки реалізуються безпосередньо вже в тексті інтерв'ю. Перебивки тексту на фото дозволяють відпочити читачеві від текстового навантаження. Сучасний дослідник сторітелінгу О. Побідаш наголошує: «Історія має бути структурована, аби не порушувати логічності викладу та не втратити реципієнта через напруженість сприймання інформації. У сторітелінгу структура – скелет історії...» [9, с. 147].

Журналістський матеріал логічно завершується – чітко виражений фінальний «акорд», після якого відчувається викінченість: на питання журналіста ВВС «Що б ви хотіли, щоб про вас було написано у Вікіпедії?» О. Ткаченко відповідає: «Тризуб зробив» [10].

Як бачимо, з одного боку, цьому інтерв'ю притаманні усі ознаки жанру: діалогічна форма отримання та подання тієї чи іншої інформації, цілеспрямованість на подання інформації за допо-

могою ЗМІ; публічний характер розмови; респондентом виступає відома особистість або свідок певної важливої події, що робить такого свідка також важливою особистістю в даний момент часу; в основі інтерв'ю лежить безпосереднє спілкування журналіста та респондента; структура інтерв'ю містить у собі схему «питання-відповідь»; двоадресність, яка проявляється в тому, що інформація призначається не лише для учасників діалогу, а й для споживачів ЗМІ. Водночас, це інтерв'ю передбачає хронологічне розгортання подій, в його основі – подієвість здійснених вчинків і заходів экс-міністра, повідомлення про досягнення респондента у професійній сфері, його думки з будь-яких актуальних, цікавих питань, що в контексті журналістського дискурсу представляє собою структурну сюжетну історію, повну й завершену. Така історія передбачає вступ з конфліктом, розвитком події, розв'язкою та логічним фіналом. А мультимедійний формат, притаманний сторітелінгу, уможливує додавання до текстової історії фотографії або інших інструментів: «Журналістський текст, як сказали б ми, використовує літературознавчу термінологію, стає поліфонічним: читач спочатку занурюється в опис і моделює в своїй уяві певну картину, потім він може побачити її за допомогою відео очима учасника подій, паралельно вона йому відкриється пропущеною через уяву фотографа в інтерактивних панорамах тощо...» [12, с. 245].

7 листопада 2023 року в рубриці «Історії» на сайті BBC NEWS Україна була вміщена історія про дівчинку, котра була вивезена з України в Росію під час війни – «Два дні народження, три притулки, експертиза у гінеколога і Радбез ООН. Дуже непростий шлях української дівчинки з Росії до мами» [4], яку написали журналісти Святослав Хоменко і Ніна Назарова.

У сторітелінгу йдеться про життєву драму Вероніки, яка втратила зв'язок зі своєю матір'ю під час війни і потрапила через повномасштабне вторгнення до Росії. Від'їзд був вимушений. Подієвість та розвиток сюжетних ліній простежується в монологах та діалогах підлітка. Читач з її слів дізнається, що героїні фабрикували свідчення про звалтування: «"Вони мені кажуть: "Скажи, що у вас все було, і ми тоді тебе не будемо мучити", – згадує Вероніка. У розмові з кореспондентом BBC вона каже, що запам'ятала 6 березня як "чорний день календаря"» [4]. З її слів читач дізнається про страх та самотність, тугу за своєю матір'ю. Неймовірна витримка та рішучість розкриває силу духу та внутрішню стійкість, які допомогли

їй пережити тяжкі випробування в житті. Хронологічно упорядковані події перших годин повномасштабного вторгнення героїня описує так: «О 4:21 ранку – Вероніка каже, що запам'ятала час до хвилини – всі прокинулися від обстрілів. З насосної ями, куди сховалася дівчинка та вся родина Мельників, вона зателефонувала матері. Вже в першу ніч повномасштабної війни в селі з'явилися жертви і серед прикордонників з найближчої застави, і серед цивільних» [4]. Про усі знакові події для Вероніки та її емоційний стан читач дізнається з її слів: про спокійний час перебування у «Мрії», нескладне навчання, вимушений переїзд до нового ПТР, заборону без дозволу виходити на вулицю та пересуватися до школи, боулінг, цькування тощо. Такі описи з вуст героїні дозволяють передати атмосферу місця, завдяки чому читача поглинає ефект присутності. Реципієнт мимовільно стає ніби учасником цих подій і картинки з життя дівчини стають достовірними, реальними, насиченими хронологічно впорядкованими фактами, а її характер увиразнюється.

Для створення візуального образу автори використали промовисті фотографії, що супроводжують читачів протягом всього сторітелінгу. Це допомагає їм ще більше заглибитись в сприйняття історії. Червоний фон на фотографіях символізує жах і трагедію, які стали частиною життя дітей під час війни та відображає не лише переживання Вероніки, але й трагічний досвід усіх дітей, яких силоміць вивезли на територію Росії. Фотографії роблять історію більш виразною та емоційно зарядженою, спонукаючи читачів до глибокого співпереживання.

Жахіття війни переповідає тітка Вероніки Тетяна Мельник та її матір Ніна Власова. Саме з їх слів читач дізнається про непорозуміння між родичами («У нас в сім'ї немає теплих родинних стосунків», – беземоційно констатує Тетяна Мельник у розмові з BBC), про те, що Ніна Власова в минулому була військовослужбовицею ЗСУ: «"Вона в Росії військовий злочинець", – пояснює Тетяна Мельник BBC». Постійні шантаж, дезінформація, залякування, відсутність роботи на чужині ввели в оману і саму дівчину. Вона згадує, що на перших порах вона майже повірила тітці.

У цій історії інтерв'ю виступає своєрідним інструментом побудови образів, оскільки дозволяє глибше розкрити характери, почуття, думки та досвід осіб, які беруть участь у подіях. Сторітелінг має переважно діалогічний характер, завдяки розповідям героїв оповіді притаманна діалогічна форма викладу. Автор журналістського матеріалу

словами Вероніки, її матері або тітки в багатьох випадках безпосередньо звертається до читача, або ж аргументує для нього щось важливе як для співрозмовника. Саме тому в цьому журналістському матеріалі порушуються конкретні питання, пропонуються на них відповіді, наводяться докази на користь тієї чи іншої позиції й висувуються конкретні факти поневіряння української дівчини тощо, чим формується комунікативний процес «розмови» з читачем.

Наприклад, завдяки висвітленню думок усіх героїв, розкриваються характери та особистісні відносини між членами цієї сім'ї. Тетяна Мельник – це людина з «неоднозначними думками», тому що неодноразово розповідала, що все не так погано і не хотіла виїжджати з Росії. А мама, бабуся та безпосередньо дівчинка – залишались вірними своїм переконанням та боролись за повернення Вероніки.

Висновки. Наратив власне передає розповідь, виражає історію чи подію. Інтерв'ю – діалогічно спрямоване, має визначений характер, пов'язане з конкретною подією і реальними героями. Проаналізовані матеріали переконали нас в тому, що інтерв'ю може виступати структурним елементом сучасного сторітелінгу та характеризується наявністю осіб, що запитують і відповідають, структурованою послідовністю запитань і відповідей, завершеним характером. Ці ознаки визначають

інтерв'ю не тільки як один із найпоширеніших способів отримання інформації, а як форму спілкування між людьми та передбачають подієвість здійснених вчинків або заходів героїв, повідомлення про досягнення респондентів, його думки щодо ситуації, в якій вони опинилися, що в контексті журналістського дискурсу представляє собою структурну сюжетну історію, повну й завершену. Така історія передбачає вступ з конфліктом, розвитком події, розв'язкою та логічним фіналом. А мультимедійний формат, притаманний сторітелінгу, уможливорює додавання до текстової історії фотографії або інших інструментів.

У свою чергу наратив, по-перше, формує оповідну стратегію інтерв'ю, мотивуючи журналіста до хронологічного обумовленого викладу подій, допомагає розкрити, пояснити, прояснити складні факти героїв або події (зокрема, обґрунтовує звільнення з посади Олександра Ткаченка або ж «відстежує» перебіг жажливих епізодів Вероніки). По-друге, цікава розповідь концентрує увагу читача на актуальних, онтологічно значущих темах, завдяки чому оповідь у структурі сторітелінгу виступає цікавою та емоційно зворушливою.

На наш погляд, проаналізовані журналістські матеріали – це приклад того, як інтерв'ю може бути не суцільним полотном «питання-відповідь», а повноцінною історією, з передумовою та візуальним контентом.

Список літератури:

1. Василик Л. Трансмедійний сторітелінг. *Підручник із крос-медіа* / вид. І. Крессу, М. Гузун, Л. Василик. Bonn / Germany – Sibiu / Romania : Schiller Publishing House, 2015. С. 27–35.
2. Васківська О. Сторітелінг як інструмент соціальної журналістики. *Modern international relations: topical problems of theory and practice: collective monograph* / Faculty of International Relations of the National Aviation University; under general editorship of W. Welskop, Y. O. Voloshin Lodz: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Biznesu i Nauk o Zdrowiu w Łodzi, 2021. С. 280–284.
3. BBC News Україна. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/institutional-38144833> (Дата звернення: 11.10.2023)
4. Два дні народження, три притулки, експертиза у гінеколога і Радбез ООН. Дуже непростий шлях української дівчинки з Росії до мами. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cw02elvydxpo> (Дата звернення: 31.10.2023).
5. Дяків Х. Ю. Телеінтерв'ю і труднощі для журналістів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. 2018. Вип. 1(69), ч. 1. С. 139–142.
6. Лівін Марк. Сторітелінг для очей, вух та серця. Київ, 2020. 184 с.
7. Наратив – це що таке, суть, визначення, види, типи та приклади наративів. URL: <https://termin.in.ua/narativ/> (Дата звернення: 31.10.2023).
8. Нестеренко О. А. Діахронна проекція онлайн-сторітелінгу. *Поліграфія і видавнича справа*. 2016. № 2. С. 275–284.
9. Побідаш І.Л. Сторітелінг: ознаки «гарної» історії. *Обрії друкарства*. 2019. 1(7). С. 144–150.
10. Ткаченко Олександр «Я не хотів би бути цапом-відбувайлом». URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cllg2jq9j8o> (Дата звернення: 31.10.2023).
11. Чабаненко М.В. Підготовка інтернет-новин: структурування інформації, передача смислів. *Кросмедіа: контент, технології, перспективи*. К., кафедра мультимедійних технологій і медіадизайну Інституту журналістики Київського національного університету імені Т. Шевченка. 2017. С. 107.

12. Харитоненко О.. Сторітелінг як жанр, наратив і засіб архітекtonіки в журналістиці: зміст, різновиди, сучасні інтерпретації. *Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку* : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 жовтня 2018 р.) [наук. ред. В. М. Каленич]. Вінниця, 2018. 352 с. С. 243–250.

13. Haller M. *Das Interview* / Michael Haller. 5. Aufl. Konstanz, München : UVK, 2013. 346 p.

14. Friedrichs J., Schwinges U. *Das journalistische Interview* / Jürgen Friedrichs, Ulrich Schwinges. Wiesbaden : VS Verlag, 2005. 323 p.

Kolkutina V. V. THE INTERVIEW AS A NARRATIVE IN THE STRUCTURE OF MODERN STORYTELLING

The article examines the interview as a narrative in the structure of Ukrainian storytelling based on the material published in July 2023 in the "Stories" section on the BBC NEWS Ukraine website. It is noted that modern storytelling is designed to tell stories that can be included in the structure of an interview in one way or another. Narrative is directly related to the structural and architectural construction of storytelling.

It is emphasized that the narrative actually conveys a story, expresses a story or an event. The interview is dialogically oriented, has a specific character, is related to a specific event and real characters. The analyzed materials (an interview of Oleksandr Tkachenko with the BBC: "I would not like to be a scapegoat" and "Two birthdays, three shelters, an examination by a gynecologist and the UN Security Council. The very difficult path of a Ukrainian girl from Russia to her mother") convinced us that because an interview can act as a structural element of modern storytelling and is characterized by the presence of persons who ask and answer, a structured sequence of questions and answers, and a complete character. These characteristics define the interview not only as one of the most common ways of obtaining information, but as a form of communication between people and include the event, the actions or actions of the heroes, reports on the achievements of the respondents, his thoughts on the situation in which they found themselves, what in the context journalistic discourse is a structural plot story, complete and finished. Such a story involves an introduction with a conflict, a development of the event, a resolution and a logical ending. And the multimedia format inherent in storytelling makes it possible to add photos or other tools to the text story. It is proved that the narrative, first of all, forms the narrative strategy of the interview, motivating the journalist to a chronologically conditioned presentation of events, helps to reveal, explain, clarify the complex facts of the heroes or events (in particular, it justifies the dismissal from the post of Oleksandr Tkachenko or "tracks" the course terrible episodes of Veronica). Secondly, an interesting story focuses the reader's attention on topical, ontologically significant topics, thanks to which the story in the structure of storytelling is interesting and emotionally moving.

It is justified that the journalistic materials analyzed by us are an example of how an interview can be not a solid "question-answer" canvas, but a completed story, with a premise, visual content, motivated questions and answers to them.

Key words: *storytelling, interview, narrative, stories, BBC NEWS Ukraine site, journalistic material, genre transformation.*